

Hoofdpunten uit de bijeenkomst 'Panorama Krayenhoff in Muiden, Naarden en Weesp'

26 november 2003, raadszaal van het gemeentehuis te Weesp

Het programma

- Opening
- Kennismaking. Voorzitter Marinus Kooiman vraagt de bestuurders van Muiden, Naarden en Weesp om een toelichting op hun ervaringen met cultuurhistorie in het ruimtelijk beleid
- Inleiding door de voorzitter: Wat zegt Panorama Krayenhoff over de noordelijke Vechtstreek?
- Inleiding door Wouter Weyers, consultant bij Toerisme Recreatie Nederland. Ervaringen bij andere verdedigingslinies
- Gesprek in drie ronden, waarbij wordt ingegaan op de betekenis van Krayenhoff voor de drie gemeenten: van het rijksniveau naar lokaal en terug
- Afsluiting door Leny van Vliet, Projectbureau Nationaal Project Nieuwe Hollandse Waterlinie

Opening

Dirk Bergvelt, Architectuur Lokaal, opent met dank aan de aanwezigen voor hun komst en aan de gemeente Weesp voor de gastvrijheid. Na een korte toelichting op het programma en het doel van de bijeenkomst geeft hij de leiding over aan Marinus Kooiman.

Kennismaking

Uit de inleidende opmerkingen van de wethouders en de burgemeester bleek dat er in deze gemeenten veel aandacht is voor cultuurhistorie en landschap. Ook kwesties als verkeer en woningbouw spelen een belangrijke rol, vooral in relatie tot de naburige gemeenten Amsterdam en Almere. Men bevestigde de beschrijving van de stand van zaken zoals opgenomen in de vooraf toegestuurde gespreksnotitie (bijlage). Enkele aanvullingen:

Bij Naarden is de bescherming van cultuurhistorie en natuur beter dan gemiddeld geregeld (eigenaar van de vesting is de Rijksgebouwendienst; Naarden is aangewezen als beschermd stadsgezicht, het Naardermeer is beschermd natuurgebied). Toch blijft aandacht nodig, vooral voor de samenhang tussen de elementen van de linie (ook de kleinere elementen mogen daarbij niet worden vergeten).

Het verhaal van de linie is bij de bevolking nog weinig bekend, dat zou moeten veranderen. Hier ligt een kans voor verbetering.

De positie van Pampus komt in Krayenhoff onvoldoende uit de verf.

Een waardestellend debat is nodig over de verschillende elementen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Voor zover Muiden bouwplannen heeft, hebben die betrekking op de westkant van de Vecht en niet op de oostkant.

Inleiding Marinus Kooiman

Kooiman signaleert dat de bijzondere waarden van dit gebied al ver voor de Tweede Wereldoorlog werden ontdekt en illustreert dit met citaten van onder meer Nescio. De liefhebbers waren er ook toen niet gerust op dat het goed zou aflopen. Maar terwijl destijds de autoriteiten nog de vrije hand leken te hebben bij het nemen van

(verkeerde) beslissingen, moet er tegenwoordig veel meer worden overlegd en onderhandeld. Daarmee is het ruimtelijk beleid niet eenvoudiger geworden.

Inleiding Wouter Weyers

Een korte rondgang langs de muur van Hadrianus (Engeland/Schotland), de Maginotlinie (Frankrijk) en de Berlijnse muur leert dat cultuurhistorische ensembles een grote rol kunnen spelen in toerisme en recreatie. Daarbij geldt wel, dat de linies zich niet lenen voor massatoerisme. Bezoekers moeten worden gezocht in specifieke publieksgroepen.

Het zijn niet alleen de fysieke objecten die de linie interessant maken. Van belang is steeds ´het verhaal´ waardoor de bezoeker betekenis kan geven aan de tastbare restanten van het verleden. Een groeiende groep mensen is op zoek naar plekken met een eigen karakter. Dat eigen, unieke karakter ontstaat vooral door de geschiedenis. Als er daarnaast sprake is van een aantrekkelijk landschap, is dat een welkome bijkomstigheid.

Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie komt Weyers met een aantal aanbevelingen: Probeer de UNESCO status te bereiken.

Maak het makkelijker om de samenhang van de linie te beleven, via bijvoorbeeld een uniforme en speciale bewegwijzering en de aanleg van lange afstandspaden voor fietsers en wandelaars (deze aanbeveling is o.a. relevant voor het Waterliniepad).

Zorg voor een instantie / persoon die in staat is om de eenheid van de linie te bevorderen en te bewaken. Een supervisor kan dus ook uit toeristisch oogpunt nuttig zijn (nu vervult de Liniecommissie deze functie).

Vooraf: maak het verhaal beter bekend. Het zou een belangrijke impuls zijn als een getalenteerd auteur erin slaagt om een boek over de linie te schrijven dat aanslaat bij een groot lezerspubliek (dit sluit aan bij de plannen voor een marketingcampagne).

Gesprek over Krayenhoff

Kooiman leidt het gesprek in drie ronden langs de verschillende niveaus van besluitvorming:

van nationaal naar regionaal

van regionaal naar lokaal

lokaal en terug via regionaal naar nationaal

Wanneer het overkoepelende Panorama Krayenhoff wordt afgezet tegen de concrete situatie in dit gebied, blijkt dat de bestuurders zich kunnen vinden in de globale visie. Dat wil zeggen dat het gebied ten oosten van de hoofdverdedigingslijn zich ontwikkelt als open landschap (agrarisch, natuur, recreatie, waterberging), terwijl het gebied ten westen zich verdicht. Daarbij geldt, dat men niet actief uit is op verdichting aan de westzijde. Het blijkt echter dat bouwplannen betrekking hebben op het westelijk deel van de linie en dus goed in te passen zijn in het hoofdschema.

De belangrijkste bedreiging ligt in de verkeersdruk en in de daarmee samenhangende plannen voor uitbreiding van de infrastructuur. Het meest concreet zijn in dit verband de verbreding van de A1 en de verbinding tussen de A6 en de A9. Maar straks ontstaat wellicht ook een verbinding tussen Almere en IJburg die de openheid rond Pampus aantast.

Een risico van andere orde is versnippering van de aandacht, waardoor sluipenderwijs zaken toch nog fout kunnen gaan. Daarom een pleidooi voor het aanwijzen van kernwaarden die niet aangetast mogen worden. Bestuurders zouden

zich bij voorbeeld hard moeten maken voor het open houden van de inundatievelden.

In dit verband is het zaak coalities te sluiten en dat is goed mogelijk, omdat diverse belangen samenvallen. Denk bijvoorbeeld aan cultuurhistorie en natuur in combinatie met water. Verder kan samen optrekken met de Stelling van Amsterdam tot een steviger positie leiden, waarbij Pampus als gedeeld element een rol kan spelen. Het beleid van de provincie Noord-Holland biedt hier ruimte toe. In het streekplan is plaats ingeruimd voor een ´stellingzone´, hierbij past ook de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Naast de concentratie op kernwaarden en het zoeken naar coalities is ook van belang te denken in termen van kansen. Het verkeer is een bedreiging, maar de investeringen in infrastructuur bieden kans om de cultuurhistorie beter zichtbaar en beleefbaar te maken. Bijvoorbeeld als er bij Muiden een aquaduct komt.

Van regionaal naar lokaal

Kooiman concludeert dat er kansen zijn om externe ontwikkelingen te gebruiken bij het ´articuleren´ (of beter herkenbaar maken) van de hoofdverdedigingslijn. Is het mogelijk om daar nog iets concreter over te worden? Daarbij heeft hij verschillende vragen.

Zou het gebied ten oosten van de fysieke inundatiegrens (de oostelijke Vechtdijk) geschikt zijn voor waterberging om zo de inundatie te verbeelden? Als hier draagvlak voor is, kan dat worden uitgewerkt.

Op welke manier kunnen bezoekers de linie ervaren? Is er ruimte voor een pad naast de hoofdverdedigingslijn zodat die van opzij zichtbaar wordt of heeft het Waterliniepad deze functie?

Er ontstaat discussie over de vraag of De Uitweg een slimme ingang biedt voor het concreet maken van initiatieven. Sommigen zien hier kansen, want het is in het belang van dit platform om met zichtbare resultaten te komen. Anderen denken echter dat in De Uitweg vooral de harde krachten vertegenwoordigd zijn (´geen cultuur in de genen´). De provincie neigt naar de positieve interpretatie (op basis van ervaringen in Haarlemmermeer) en wil in ieder geval de nodige verbindingen leggen.

Lokaal en terug via regionaal naar nationaal

Op de vraag of toerisme en recreatie een drager kunnen zijn voor het realiseren van de doelen voor dit gebied is het antwoord bevestigend. Men ziet een duidelijke meerwaarde ontstaan als het mogelijk blijkt om het grotere verhaal van de linie onder het voetlicht te brengen. En daarbij past uitdrukkelijk ook het verhaal van de Stelling van Amsterdam. Juist het gegeven dat de diverse elementen in een geheel passen, maakt de verdedigingslijnes interessant. Omdat er in het gebied al een uitgebreide infrastructuur van wandel- en fietspaden aanwezig is, kan het accent liggen op het leggen van symbolische verbindingen.

Het is wel zaak te beseffen dat dit gebied niet als enige om aandacht van potentiële bezoekers vraagt. Tal van regio´s proberen zich met hun cultuurhistorie te profileren. Die constatering is een aansporing om in te zetten op een hoog profiel (en dus de UNESCO-status), maar ook een argument om de verwachtingen realistisch te houden.

Afsluiting

Leny van Vliet, projectleider de Nieuwe Hollandse Waterlinie, constateert dat in dit gebied een grote hoeveelheid initiatieven over elkaar heen buitelt. Het gaat dan niet alleen om de ruimtelijke ontwikkelingen in algemene zin. Ook over de Stelling zijn deze weken verschillende bijeenkomsten gepland. Des te meer is het te waarderen dat iedereen gelegenheid heeft gevonden om bij deze bijeenkomst aanwezig te zijn.

Juist omdat er zoveel gebeurt, is het zaak om de aandacht vast te houden. Het projectbureau zal op korte termijn het initiatief nemen tot een vervolg op deze bijeenkomst.

Deelnemers aan de discussie:

Mevrouw Albertis, Gewest Gooi en Vechtstreek
De heer Van den Berg, Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie
De heer Van Dulm, Gemeente Naarden, wethouder
De heer Hermsen, stichting Pampus
De heer Hommers, Stichting Stelling van Amsterdam
De heer Van de Klashorst, stichting Pampus
De heer Kleian, Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie
De heer Landman, Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht
De heer Lüken, Gemeente Weesp, wethouder
De heer Smith, Gemeente Muiden, burgemeester
Mevrouw Smook, Provincie Noord-Holland
De heer Stam, Ministerie LNV, directie Noord-West
Mevrouw Van Vliet, Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie
De heer Weyers, Toerisme Recreatie Nederland

Verder de heren Kooiman, Beek en Kooiman Cultuurhistorie (voorzitter) en Bergvelt, Architectuur Lokaal (verslag).